

עמדות של גננות לגבי השתתפותם של הורים במסיבות יום ההולדת

של ילדיהם בגני הילדים - הזדמנות או הפרעה?

קלודי טל

תקציר

מטרת המחקר המוצג במאמר זה היא חשיפה של עמדות ופרקטיקות של גננות לגבי השתתפותם של הורי הילדים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם בגני הילדים. המחקר התבצע בעקבות התכתבות בין החוקרת לבין גננות שהביעו עניין בסוגיה זו. כדי לבדוק את עמדות הגננות חובר שאלון סקר קצר, שכלל שאלה ישירה: האם הגננות בעד או נגד השתתפות הורים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם? המשיבות התבקשו לכתוב הנמקות לעמדתן. הסקר בוצע בסתיו של שנת 2022 בשלהי משבר קורונה, שהשפיע בשלביו השונים על כניסת הורים למסגרות החינוך של ילדיהם. בשל עובדה זו, הסקר כלל שתי שאלות נוספות. הראשונה הייתה: האם הורי הילדים השתתפו במסיבות ימי ההולדת של ילדיהם בגנים של המשיבות לפני משבר קורונה? והשאלה השנייה הייתה: מה מתוכנן לגבי השתתפות ההורים בשנת הלימודים תשפ"ג (2022-2023)? הסקר הופץ באמצעות פייסבוק בקבוצות של גננות ובתוך חמישה ימים מפרסומו, 204 גננות ענו עליו. מניתוח הנתונים עלה ש-70% מהגננות שהשתתפו במחקר דוגלות בעמדה התומכת בימי הולדת בגני הילדים ללא השתתפות ההורים. עוד עלה מהסקר כי ב-83% מהגנים שבהם עובדות המשיבות מתוכננות מסיבות יום הולדת בהיעדר ההורים בשנת הלימודים תשפ"ג. כמו כן, הסתמנה ירידה מובהקת בשיעור המסיבות בהשתתפות ההורים שנערכו לפני משבר קורונה. מניתוח התגובות המילוליות בלטה ההתייחסות למסיבה בהשתתפות ההורים כהזדמנות למפגש משותף ילד-גן-הורים בקרב מיעוט הגננות התומכות בסוג כזה של מסיבה. זאת לעומת המשיבות הרבות המתנגדות למסיבה מסוג זה, שרואות את השתתפות ההורים כהפרעה לילד, ליתר הילדים או לצוות הגן. ממצאי המחקר מחייבים חשיבה מחודשת לגבי המשמעות המיוחדת על ידי הגננות למעורבות הורים בכלל ולהשתתפותם באירועים במסגרות החינוך בפרט. מניתוח הנתונים עולה שמשבר

קורונה היווה הזדמנות לבחינת עמדות הגנות באשר להשתתפות הורי הילדים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם בגני הילדים.

מילות מפתח: מסיבות יום הולדת, מעורבות הורים, השתתפות הורים במסיבות יום הולדת, גני ילדים, משבר קורונה

מבוא

המחקר המוצג כאן יצא לדרך בעקבות שיח עם גנות שהביעו עניין בדיון בנושא השתתפות ההורים במסיבות יום ההולדת הנערכות בגני ילדים. מוצע לראות בחגיגות יום הולדת בגני ילדים מערכת אקולוגית, בניגוד לאירוע מבודד ואינדיבידואלי (Bronfenbrenner & Morris, 2006) שכן הן משפיעות על הילד החוגג, על משפחתו, על העמיתים בגן ועל הצוות החינוכי, ואופן עריכתן מושפע מערכים ומנורמות חברתיות. לדוגמה, עידוד האחידות לעומת הבלטת האינדיבידואל כערך חברתי, או דגש על שוויוניות באופן ציון יום ההולדת בגן לעומת תחרותיות בין הורים ובין ילדים. חגיגת יום ההולדת היא אירוע אישי וחברתי בעת ובעונה אחת (Weil, 1986). אחד הנושאים הרלוונטיים בתכנון חגיגות יום הולדת בגני ילדים ציבוריים קשור לשיתוף ההורים. אחת מדרכי הביטוי של שיתוף ההורים היא הזמנתם להשתתף במסיבות יום ההולדת של ילדיהם. משרד החינוך (2018) פרסם הנחיות הקשורות לחגיגות יום הולדת בגני ילדים ציבוריים. ההנחיות קובעות כי לגנות אוטונומיה מוחלטת בכל הנוגע להחלטה אם לשלב את הורי הילד החוגג במסיבת יום ההולדת ובכל הנוגע לניהול האירוע.

במחקר הנוכחי נעשה ניסיון להבין את עמדת הגנות בנוגע להשתתפות הורים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם. המחקר נערך בסתיו תשפ"ג בשלהי משבר קורונה. במהלך המשבר יושמו מגבלות על כניסת ההורים למסגרות החינוך ומסיבות יום ההולדת נערכו בלעדיהם. עם הסרת המגבלות הותרה כניסת ההורים למסגרות החינוך. ההתנהלות במהלך משבר קורונה בהשוואה למה שהיה נהוג קודם לכן אפשרה לגנות להשוות בין ניהול ימי הולדת בהשתתפות ההורים ובלעדיהם. בעקבות זאת, נערכה במחקר זה השוואה בין השכיחות המדווחת של

השתתפות הורים במסיבות יום ההולדת של הילדים בגנים שבהם עבדו הגנות לפני משבר קורונה, לבין הדיווח של אותן משיבות לגבי שיעור ההשתתפות המתוכננת של הורים במסיבות יום ההולדת בשנת תשפ"ג.

סקירת ספרות

על מסיבות יום הולדת בגני ילדים בישראל

בגני הילדים בישראל נהוג לערוך מסיבות יום הולדת בכל שכבות הגיל. מסיבת יום הולדת היא טקס המציין התבגרות בשנה, ולפי וויל (Weil, 1986) הוא תורם לסוציאליזציה של הילדים לתוך נורמות החברה. לפי תפיסתה של וויל מסיבת יום ההולדת היא טקס שיש לו משמעות כפולה, הן טיפוח האינדיבידואליות של הילד החוגג וחיזוקה, הן התייחסות לקולקטיב שאת הנורמות שלו הוא מטמיע. משרד החינוך הקדיש לנושא ציון ימי ההולדת בגני הילדים חוזר מנכ"ל ובו מוצג הרציונל ונקבעת המדיניות של חגיגות ימי ההולדת (משרד החינוך, 2018). בחוזר המנכ"ל מצוין שמטרת המסיבה לאפשר לילד החוגג את יום הולדתו חוויה של היותו מרכזי ושייך לקבוצה המעניקה לו תשומת לב ואהבה. נראה כי אחד המניעים המרכזיים לגיבוש המסמך של משרד החינוך היה הבטחת שוויוניות באופן הציון של ימי ההולדת של הילדים. החוזר מצוין כי המטרה היא להפיק אירוע צנוע תוך הימנעות מתחרותיות בין הילדים ובין ההורים. אף שההורים שותפים בהבאת הכיבוד למסיבה, החוזר קובע שהגננת היא האחראית והמפעילה המרכזית של מסיבת יום ההולדת. אפשר להבין שהחוזר נכתב כתגובה לניסיון של חלק מההורים לארגן הפקות מורכבות ויקרות המגדילות את תחושת הפער בין הילדים ובין המשפחות.

הגישה המערכתית-האקולוגית של ברונפנברנר כמטריה תיאורטית למחקר

ארגון ותכנון ימי ההולדת בגן מחייבים התייחסות לילדים, להוריהם, לצוות הגן, לסביבה הפיזית, לתכנון זמן, לתקופה ולקשרים בין הגורמים השונים. בשל כך, הגיוני לגייס את התיאוריה המערכתית-האקולוגית של ברונפנברנר (Bronfenbrenner, 1979, 1986)

כמטריה תיאורטית למחקר. זאת משום שהגישה המערכתית-האקולוגית גורסת שהתפתחות הילד מושפעת מאינטראקציה בין ילד משתנה לבין מטריצה משתנה של מערכות אקולוגיות (Bronfenbrenner, 1979, 1986). זאת ועוד, בתפיסה תיאורטית זו נטען שהאינטראקציות הישירות היומיומיות האינטנסיביות בין הילד לבין סוכני החברות שלו - בני משפחה, מחנכים, עמיתים - והסביבה הפיזית במיקרו-סיסטם, הם תהליכים פרוקסימליים שמשמשים מעין מנוע של ההתפתחות (Bronfenbrenner & Morris, 2006). ברונפנברנר ומוריס מצביעים על כך, שאינטראקציות ישירות אלו של הילדים המתפתחים עם סוכני החברות במיקרו-סיסטם, מושפעות מן ההקשר. בהקשר המחקר הנוכחי נכללים גם המצב הסוציו-אקונומי של המשפחות שילדיהן לומדים בגנים, לרבות מידת השונות ביניהן, תפקוד מוסדות החינוך והגננות והמורות ביומיום ובאופן ניהול מסיבות יום ההולדת, והמגבלות שהוטלו בשל משבר קורונה. עם מאפייני ההקשר המשפיעים על הקשרים הישירים של התלמידים בתוך מוסדות החינוך נמנות גם מערכות היחסים בין ההורים לבין הגננות ונשות הצוות שלהן.

מעורבות הורים

ההורים הם הדמויות המשמעותיות ביותר בחיי הילד. שיתוף ותקשורת ביניהם לבין הצוות החינוכי במסגרות החינוך עשויים לסלול את הדרך לבניית תהליך חינוכי שיקדם את הילד וייצור תנאים מיטביים למימוש הפוטנציאל הגלום בו. המושג מעורבות הורים (parent involvement), שבו משתמשים לעיתים קרובות בהתייחס לקשר של הורי הילדים עם הצוות החינוכי, הוא מושג עמום לחוקרים, לסגלי חינוך ולמשפחות (גרינבאום ופריד, 2011). מעורבות הורים מוגדרת גם "כלל הפעולות שההורים נוקטים כדי לקדם את ילדם במסגרת הביתית, במסגרת הבית-ספרית ובכל מסגרת אחרת, וכן לפעולות שנוקטים מורים כדי ליצור קשר עם הורים ולשתף אותם בחינוך" (שכטמן ובושריאן, 2015, עמ' 16). הקיימז-פול (Hakyemez-Paul, 2019) מציעה לראות במעורבות הורים שיתוף פעולה רב-ממדי בין הורים ומוסדות חינוך בפעילויות שונות המיועדות לתמוך בהתפתחות בריאה של ילדים.

חוקרים מצאו קשר חיובי בין מעורבות ההורים לבין הישגי התלמידים בכל שכבות הגיל

(Wilder, 2013). קיימת היום הכרה בכך שמעורבות הורים בחינוך ילדיהם בכלל, ובכל הקשור לבתי הספר בפרט, משפיעה על הישגי התלמידים ועל איכות בית הספר ומשפרת אותם מעל ומעבר לרמה הסוציו-אקונומית של המשפחות ולהשתייכות העדתית שלהן (Christianson & Reschly, 2010; Wilder, 2013). כיום ברור שמעורבות ההורים נחוצה לשגשוג הילדים ולתפקוד מיטבי של מערכת החינוך. ראוי שתקשורת בין מחנכים להורים תיבנה על בסיס של אמון (שכטמן ובושריאן, 2015), כבוד והיענות לצורכי ההורים (פריש, 2012; שכטמן ובושריאן, 2015). השתתפות במסיבות יום הולדת של הילדים בגנים היא ביטוי מובהק של שיתוף פעולה רב-ממדי בין הורים לבין מסגרת החינוך. עם זאת, ממבט מערכתי השתתפות ההורים במסיבות יום הולדת עלולה לתרום לגידול הפערים בין הילדים כפועל יוצא של הבדלים ברמה הסוציו-אקונומית של המשפחות (טל ובר, 2010). בשל כך, קבע משרד החינוך בחוזר המנכ"ל הנוגע לאסדרת ציון ימי ההולדת בגנים, שהכלל שיש לנהוג לפיו הוא חגיגות צנועות וזהות לכל הילדים בגן.

בנוגע לקשר בין צוותים חינוכיים להורי הילדים, יש להביא בחשבון שהמוסד החינוכי הוא מערכת ארגונית שבה בעלי תפקידים מקיימים יחסי כוח בינם לבין עצמם ובינם לבין ההורים. אדי-רקח ואינהורן (Addi-Raccach & Ainhoren, 2009) מצאו, שיחסי הכוח בין הממסד לבין המורים וההורים, וליתר דיוק ההעצמה המוענקת לכל קבוצה, משפיעים על האופן שבו תופסים המורים את מעורבותם של ההורים. מצב שבו הורים ומורים מועצמים במידה שווה, ובו יש איזון בין הכוח של המורים וההורים נמצא קשור לעמדות חיוביות של המורים כלפי מעורבותם של ההורים בנעשה בבית הספר. ניתן לראות בקביעת משרד החינוך לאפשר לגננות אוטונומיה מוחלטת בנוגע להשתתפות ההורים במסיבות יום הולדת של ילדיהם בגן תרומה לתחושת ההעצמה של הגננות. תחושה זו מתעצמת לנוכח קבוצות מבוססות של הורים, ששיוו למסיבות יום ההולדת בגנים חזות מוחצנת ויקרה, בין שבאמצעות הכיבוד ובין שבאמצעות הפעלות יקרות (שפרלינג, 2019; Mose, 2016). בדיקת עמדותיהן של הגננות באשר להשתתפות ההורים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם בגנים חשובה במיוחד לנוכח האוטונומיה המוענקת לגננות על ידי משרד החינוך. על אף מחקר רב בשנים האחרונות,

המתמקד בנושא מעורבות הורים, לא נמצאו מחקרים המתמקדים בבדיקת עמדותיהן של הגננות בנוגע להשתתפות הורי הילדים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם בגנים.

מסיבות יום הולדת כחלק מניהול כיתה

עריכת מסיבות יום הולדת קשורה קשר הדוק להבנתן של הגננות את המשמעות שמעניק כל ילד לטקס זה, אך היא קשורה גם להיבטים של ניהול כיתה. ניהול כיתה מוגדר כפעולות הננקטות על ידי מחנך כדי ליצור סביבה שמאפשרת הן גדילה אקדמית הן צמיחה רגשית-חברתית ותומכת בהן (Evertson & Weinstein, 2006). עריכת ימי הולדת בגן הילדים לכל אחד מהילדים הבאים מרקעים שונים ומגוונים נכללת בפעולות אלה. זאת ועוד, ניהול כיתה נתפס כמעין כישור-על, שמבטא את היכולת של הגננת להנהיג את הגן שלה, הכולל את הילדים, את הוריהם ואת נשות הצוות העובדות לצידה, להשגת המטרות שהיא מאמינה בהן בגבולות הזמן והמקום המאפיינים כל מסגרת חינוכית (טל, 2010). ניהול הכיתה משפיע על תהליך התכנון ועל קבלת ההחלטות במצבים מגוונים, ועליו להיות מלווה ברפלקציה על העשייה, שאמורה להביא לשיפור מתמיד באופן שבו גננת מנהלת את הגן (Tal, 2016). ניהול הכיתה בכלל וארגון מסיבות יום הולדת לכל ילדי הגן בפרט, מחייב מנהיגות מוסרית, חשיבה פרואקטיבית, חשיבה מערכתית אקולוגית ויכולת של ויסות עצמי וניהול קשרים בין-אישיים טובים עם ילדים, עם צוות ועם הורים (טל, 2010; Tal, 2016).

משבר קורונה במערכת החינוך

משבר קורונה חייב צמצום של מגע חברתי בין אנשים וכפועל יוצא מכך, מניעה של כניסת ההורים לשטח גן הילדים בחלק מהתקופות. המסמך "אורחות החיים בגני ילדים בתקופת קורונה" (משרד החינוך, 2021) קבע שההורים יכניסו את ילדיהם עד פתח מבנה הגן, איש צוות יקבל את פני הילד, ייקח את הצהרת הבריאות ויאפשר לילד להיכנס למבנה הגן וההורים ייצאו מיד משטח הגן. באותו מסמך נקבע שיתקיימו בגנים מסיבות יום הולדת ללא הורים. מגבלות קורונה, לרבות כניסת הורים לגנים, הוסרו לחלוטין כמעט בחודש מרס בשנת 2022,

כחצי שנה לפני עריכת המחקר הנוכחי (דטל, 2021). למשבר זה יוחסו השפעות שליליות רבות על הרווחה הרגשית ועל הישגי למידה, ובעיקר על פערים בין ילדים כפועל יוצא של השכלת ההורים והמצב הסוציו-אקונומי של המשפחות (Scarpellini et al., 2021). נתונים ראשוניים של מחקרים מבוססי ראיונות עם הורים ומחנכות של פעוטות מצביעים על כך שבחלק מהמדינות (ישראל, בריטניה וספרד) נרשמה ירידה בנוכחות הפיזית של ההורים במסגרות החינוך של הפעוטות גם אחרי הסרת המגבלות (Blanch-Gelabert & Ward, 2023; Tal, 2023). במחקר מקביל שנערך בפולין ובקרוואטיה, ניתוח ראשוני של הראיונות העלה קשרים קרובים בין הורים לפעוטות למחנכות מבלי שנראה שמשבר קורונה השפיע על הקשרים האלה (Heland-Kurzak & Visnjic-Jevtic, 2023).

סיכום

מסקירת הספרות עולה הסבר לתרומה המיוחדת לרווחה הרגשית ולתחושת הערך העצמי של כל ילד בגן הילדים, שעורכים לו מסיבת יום הולדת. זאת ועוד, עולה החשיבות של מעורבות ההורים בנעשה בגן הילדים להישגים ולשגשוג של הילדים. השתתפות הורים במסיבת יום ההולדת של ילדיהם הנערכות בגני ילדים היא ביטוי מובהק של מעורבות הורים. ארגון מסיבות יום ההולדת לכל ילד בגן הילדים היא משימה המחייבת את הגננת למיומנות בניהול כיתה. מסיבות יום הולדת בגני ילדים היא פרקטיקה שכיחה למדי בארץ. יתרה מזו, לגננות הוענקה על ידי משרד החינוך אוטונומיה מוחלטת בבחירת אופן ניהול המסיבות, לרבות בשאלת השתתפות הורי הילדים. לא נמצאו מחקרים (בישראל ובחו"ל) אשר בדקו את עמדותיהן של הגננות הנוגעות להשתתפות ההורים במסיבות יום ההולדת ואת שיעור השתתפותם בפועל של ההורים במסיבות אלה. המחקר הנוכחי נערך בשלהי משבר קורונה, אחרי תקופה ממושכת שבמהלכה הוגבלה כניסת הורי הילדים למוסדות החינוך, תקופה שבה נערכו מסיבות יום הולדת בגני ילדים ללא השתתפות ההורים. במחקר נבדקה עמדת הגננות לגבי השתתפות הורי הילדים במסיבות יום הולדת הנערכות בגני ילדים לפני משבר קורונה ובסופו.

שאלות המחקר:

1. מהי עמדת הגננות בנוגע להשתתפות ההורים במסיבות ימי ההולדת הנערכות בגני הילדים של ילדיהם?
2. מה היה שיעור ההשתתפות המדווח של ההורים במסיבות ההולדת של ילדיהם לפני משבר קורונה?
3. מהו שיעור ההשתתפות של הורי הילדים המתוכנן על ידי הגננות במסיבות יום הולדת של ילדיהם בשנת הלימודים תשפ"ג (2022-2023)?
4. מהן ההנמקות של המשיבות לעמדותיהן בעד או נגד השתתפות הורים במסיבות יום הולדת של ילדיהם בגנים?

מתודולוגיה

שאלות המחקר נבדקו באמצעות סקר קצר, שכלל שאלות סגורות (רכיב כמותי) ושאלות הנמקה פתוחות (רכיב איכותני). הרכיב הכמותי כלל ניתוח שכיחויות של התשובות השונות אשר נכללו בסקר העמדות. הרכיב האיכותני כלל ניתוח תוכן של ההנמקות של הגננות.

משתתפות המחקר

במחקר השתתפו 204 גננות (203 גננות וגן אחד) שנענו לסקר אינטרנטי. נכללו במחקר כל המשיבות לסקר בטווח הימים שבו פורסם (6.10.2022 עד 12.10.2022). ההיענות לסקר הייתה גבוהה. מבין המשיבות לסקר 83% דיווחו שהן מנהלות גנים, 9% היו גננות משלימות, 2% היו גננות משלבות ומתגברות. שמונים אחוז מהמשיבות משמשות גננות בגנים ציבוריים (44% בגן חובה, 16% בטרום-חובה, 20% בטרום-טרום-חובה). בגנים פרטיים עובדות 14.5% מהמשיבות ו-5% מהן עובדות במעונות-יום. כ-76% מהמשיבות משתייכות לזרם החינוך הממלכתי הכללי, 7% לממלכתי-דתי, 5% לממלכתי-ערבי ו-7% משתייכות לזרם מוכר שאינו רשמי. מבין המשיבות 94% הן אימהות לילדים. ממוצע וחציון גיל המשתתפים 45, סטיית התקן 8.6 (טווח הגיל הוא 26-65). הוותק הממוצע של המשתתפות הוא 17 שנה, חציון

16.5. המשיבות הן ברובן המכריע אקדמאיות: ל-35% מהן תואר ראשון, ל-55% תואר שני ו-7% מהן בתהליך השלמה לתואר שני.

כלים ואיסוף נתונים

הכלי המרכזי שעליו מתבססים הממצאים הוא סקר אינטרנטי באמצעות שאלון סקר קצר שכלל שאלה ישירה: האם הגננות המשיבות הן בעד או נגד השתתפות של הורים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם? המשיבות התבקשו לכתוב גם הנמקות לעמדתן. נוסף על כך, מכיוון שהסקר נערך בסתיו של שנת 2022, בשלהי משבר קורונה, שהשפיע בשלביו השונים על כניסת הורים למסגרות החינוך של ילדיהם, נשאלו שתי שאלות נוספות: האם הורי הילדים השתתפו במסיבות ימי ההולדת של ילדיהם בגנים של המשיבות לפני משבר קורונה? ומה מתוכנן לגבי השתתפות ההורים בשנת הלימודים תשפ"ג? התשובות האפשריות היו בעד, נגד, מתלבטת. הסקר הופץ באמצעות פייסבוק בקבוצות של גננות. התגלה עניין רב בסקר שהתבטא במילוי מהיר של השאלונים, ובכתיבת הנמקות ותגובות שהביעו עניין בסקר ובמצאיו.

שמירת זכויות הנבדקים

משתתפות המחקר הביעו באמצעות מילוי השאלון את הסכמתן להשתתף במחקר. זהותן של המשתתפות חסויה והציטוטים מתוך הנמקותיהן הובאו בעילום-שם. נוסף על כך, התקבל אישור לעריכת המחקר מוועדת האתיקה של המכללה האקדמית חמד.

ניתוח הנתונים

נבדקו שכיחויות של כל אחת מהתגובות (בעד, נגד, מתלבטת) הן בנוגע לשאלת העמדה כלפי מסיבות ימי ההולדת הן באשר לשאלות שנגעו לקיום ימי הולדת (בהשתתפות ההורים או בהיעדרם), וכן לגבי תכנון הנוגע למידת ההשתתפות של ההורים במסיבות יום ההולדת בשנת הלימודים תשפ"ג, שנת הלימודים שבתחילתה בוצע הסקר. נבדקו באמצעות מבחן חי בריבוע

ההבדלים בהתפלגות של תגובות המשתתפות לפני משבר קורונה לעומת התכנון. כמו כן, בוצע ניתוח תוכן לתגובות בעד ולתגובות הנגד.

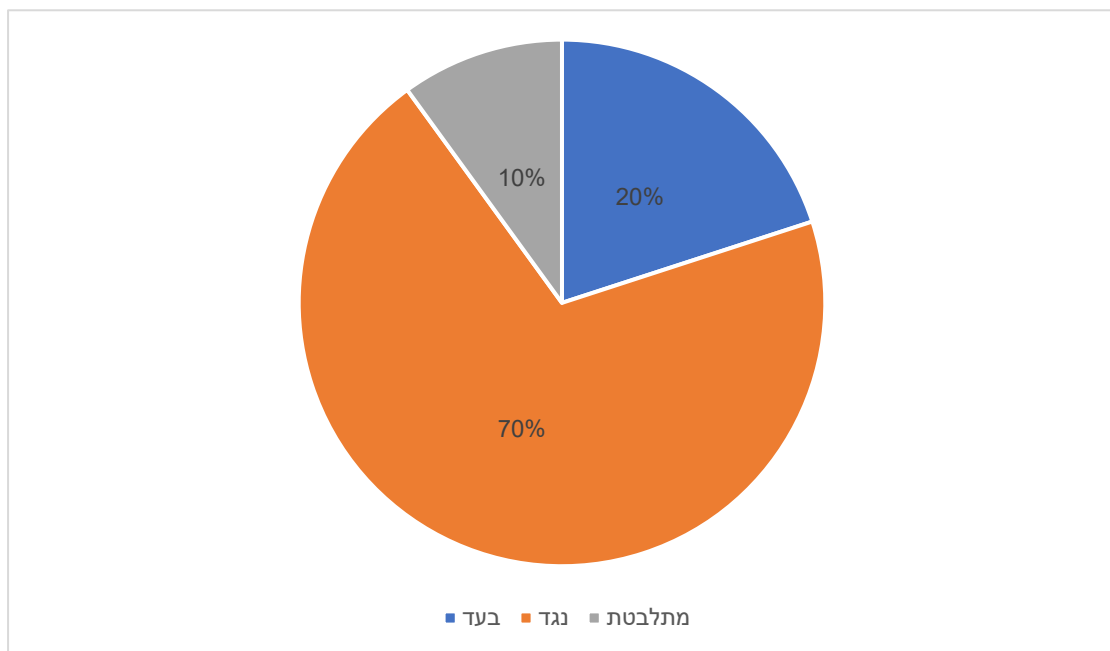
ממצאים

בפרק זה יוצגו הממצאים הכמותיים כדי לתת ביטוי לכיוון (חיובי או שלילי) ולעוצמת העמדות של הגננות בנוגע להשתתפות הורי הילדים במסיבות יום הולדת של ילדיהם הנערכות בגני ילדים, וכדי לבדוק שינויים בעמדות אלו בעקבות החיים בצל מגפת קורונה. לאחר מכן יוצגו הממצאים שחולצו מניתוח התוכן של ההנמקות של הגננות לתגובות בעד ונגד השתתפותם של הורים במסיבות יום הולדת.

הצגת העמדות כלפי השתתפות ההורים במסיבות יום הולדת

התנגדות להשתתפות ההורים במסיבות יום ההולדת

מניתוח הנתונים עולה שרוב הגננות (70%) מתנגדות לעריכת מסיבות יום הולדת לילדים בגנים בהשתתפות ההורים, 20% מהגננות בעד ו-10% מתלבטות (ראו תרשים 1).

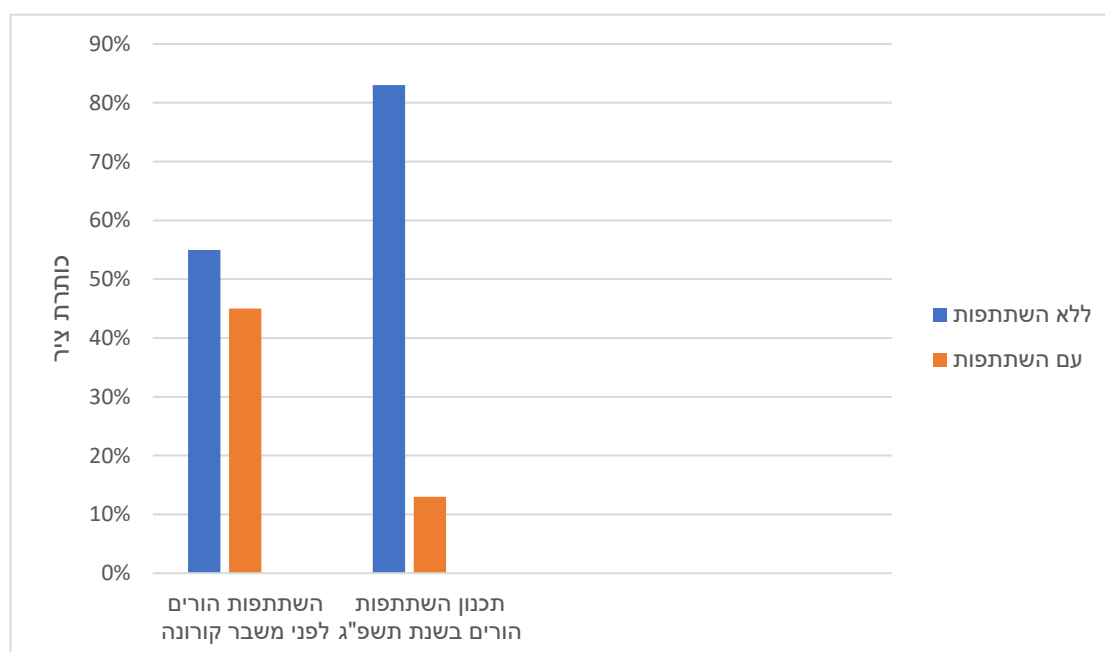

תרשים 1: התפלגות התשובות (באחוזים) לגבי עמדות הגננות כלפי השתתפות הורים בימי ההולדת

השוואה בין דיווחי גננות על השתתפות הורים במסיבות יום הולדת לפני משבר קורונה

לבין תכנון הנוגע להשתתפותם בשנת הלימודים תשפ"ג

שתי שאלות בדקו את הדיווחים המתמקדים בהשתתפות הורים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם בגני הילדים לפני משבר קורונה לעומת תכנון ההשתתפות של ההורים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם במהלך שנת תשפ"ג. מניתוח הנתונים עולה שהגננות מדווחות על השתתפות של הורים ב-45% ממסיבות יום ההולדת שנערכו בגנים לפני משבר קורונה. זאת ועוד, מדווח שהגננות תכננו להזמין את הורי הילדים להשתתף רק ב-13% ממסיבות יום ההולדת בשנת תשפ"ג (ראו תרשים 2). מניתוח הנתונים עולה גם שהגננות תכננו לערוך 83% ממסיבות יום ההולדת בגני הילדים בשנת תשפ"ג ללא השתתפות ההורים, בעוד 4% מהנשאלות דיווחו שהן מתלבטות (ראו תרשים 2).

תרשים 2: שיעור ההשתתפות של ההורים במסיבות יום הולדת של ילדיהם בגני הילדים לפני משבר קורונה לעומת ההשתתפות המתוכננת בשנת הלימודים תשפ"ג

עיון בנתונים המופיעים בתרשים 2 מגלה ירידה תלולה בנכונותן של הגננות לשתף הורים במסיבות יום ההולדת בגנים בשנת תשפ"ג, בהשוואה לדיווחים על השתתפות הורים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם לפני משבר קורונה. אפשר לראות שרק 13% מבין המשיבות מתכננות

לשתף הורים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם בשנת תשפ"ג, בהשוואה לשיעור השתתפות של 45% לפני משבר קורונה. ארבעה אחוז מהמשיבות דיווחו שהן מתלבטות. במבחן חי בריבוע נמצאו הבדלים מובהקים בין השתתפות ההורים בפועל לפני קורונה לבין התכנון לשנת תשפ"ג $Chi Square(1,175)=31.29, p<.001$.

מעניינת התגובה של אחת הגננות, המספקת הסבר לשינוי שחל בהתייחסותה להשתתפות הורים בימי הולדת בעקבות משבר קורונה:

לאורך השנים חגגנו ימי הולדת עם הורים מתוך הבנת החשיבות של מעורבות ושותפות הורים בתוכנית יום ההולדת בגן. עם זאת, שמתי לב גם להשפעת ההורים על הילד החוגג ועל שאר ילדי הגן. בעקבות קורונה נאסרה השתתפות הורים, דבר שהעניק לי הזדמנות לבחון את השפעת ההורים בימי ההולדת בגן. במהלך כל אותה התקופה עשיתי תצפיות והשוואה מה יותר מותאם ומדויק לצרכים של ילדי הגן והוריהם.

ניתוח ההנמקות

ניתוח התוכן של ההנמקות בעד ונגד השתתפות הורים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם העלו את התמות הבאות:

א. גישת הגננות למילוי השאלון

התקבל מספר רב של תגובות אוהדות של גננות לגבי הסקר והמילוי היה מהיר ביותר. דבר זה מוביל למסקנה שגננות רבות מעוניינות להעלות את סוגיית ההשתתפות של הורי הילדים במסיבות יום ההולדת לדיון ולהביע דעה אישית בנושא. כדברי אחת הגננות שכתבה בפייסבוק: "אכן סוגיה ששווה לדבר עליה". כמו כן, הובעו התייחסויות ספונטניות רבות: "אענה על הסקר באהבה", "מילאתי באהבה".

ב. ימי הולדת בהשתתפות הורי הילדים כהזדמנות למעורבותם במסגרת החינוכית

ניתוח ההנמקות התומכות בהשתתפות ההורים מדגישות את מרכזיות הקשר הורה-ילד, שממנו נגזר הקשר גננות-ילדים וגננות-הורים. לאור זאת, מסיבת יום ההולדת נתפסת כהזדמנות להעמקת ההיכרות בין ההורים למסגרות החינוך של ילדיהם, להיכרות מעמיקה עם הארגון הפיזי ועם אופי הפעילויות במסגרות החינוך ולביסוס השותפות בין הבית לגן.

לדברי אחת הגננות: "הילד הוא של הוריו ומן הראוי שיהיו שותפים. כשאנחנו מוציאים הורים מהגן זה לא נכון עבור הילד. הילד והוריו זה תמיד בא ביחד". גננת אחרת מדגישה אף היא את מרכזיות הקשר הורה-ילד: "הם [ההורים] חלק ממי שהוא ולא ייתכן שלא יהיו ברגע כה מיוחד. ועוד זו הזדמנות עבורם להצצה בגן - לאקלים, לאינטראקציות ועוד". התייחסות נוספת ברוח זו: "זוהי הזדמנות להכניס את ההורים לגן ולאפשר להם להתחבר ולהתבונן כיצד הילדה פעילה בקבוצת השווים, הילדה של ההורים".

גננת נוספת סיפקה הסבר מנומק ומפורט לנחיצותה של השתתפות ההורים בימי ההולדת הנערכים לילדיהם במסגרות החינוך:

השתתפות ההורים בחגיגת יום ההולדת בגן מאפשרת לתת להם טעימה מחיי הגן, על ידי כך מדייקת להם את בחירתם בגן, לטוב או לרע. השתתפותם יוצרת תחושת שייכות, מאפשרת לילדם רגעי חסד עם ההורים בבית השני שבו הם גדלים [הגן]. זה יוצר שקיפות ובניית אמון עם ההורים, יצירת דלת פתוחה. השתתפות ההורים ביום בגן היא משמעותית עבור הילד בעיניי.

מלבד ההסבר המונה את היתרונות של השתתפות ההורים ניתן להתרשם מריבוי השימוש בפועל **השתתפות** ובפועל **מאפשר**, המבטא הזדמנות, בציטוטים התומכים בהשתתפותם של ההורים במסיבות יום ההולדת.

ג. השתתפות ההורים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם בגנים כהפרעה

גננות רבות העלו טענה שלפיה השתתפות ההורים במסיבת יום ההולדת של ילדיהם בגן עשויה להפריע לילד עצמו, לילדים האחרים, או להתנהלות הגן. רוב הגננות שראו את השתתפות ההורים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם הפרעה הביאו דוגמאות לסוגים שונים של הפרעה. תגובות רבות כוללות התייחסות להפרעה הכרוכה בהשתתפות הורים במסיבת הנגרמת לילד או לילדה החוגגים יום הולדת. דוגמה טיפוסית של התנגדות מסוג זה היא שהילדים מתנהגים באופן שונה. כפי שציינה אחת המשתתפות: "הילדים מכונסים יותר, פחות משוחררים, יותר מצפים שיעשו להם, מתפנקים, מתנהגים בתלותיות כלפי ההורה ואז לא חווים את חוויית יום ההולדת במלואה כפי שקורה כאשר ההורה אינו נוכח". תגובות אחרות של גננות מדגישות את ההשפעה הרגשית השלילית הגבוהה והגורפת של השתתפות ההורים על ילדיהם. דבר זה בא לידי ביטוי בחוסר שיתוף פעולה מצד הילדים כאשר ההורים נוכחים, וההצבעה על ילדים שלא נהנים מחגיגת יום ההולדת כאשר הוריהם משתתפים בה.

ישנה גם התייחסות לקושי מיוחד שחווים ילדים צעירים כאשר הם נאלצים להיפרד מהוריהם בסוף המסיבה, כפי שמספרת אחת המשתתפות: "בגילים צעירים זה מקשה מאוד. הפרידה בסיום מקשה במהלך האירוע ומקשה על הילד בכללי. אז למה לעשות לו זאת?" גננת אחרת מתארת מקרה נוסף של הפרעה של הורים בגן כאשר ישנם מצבים של מתח בין הורי הילד החוגג, המקרין על הסביבה: "בכל שנה יש לי לפחות זוג אחד של הורים גרושים והמתיחות שנוצרת מוקרנת ומורגשת באווירת החגיגה".

בתשובות של המשתתפות עלה גם חשש להפרעה הכרוכה בפגיעה אפשרית בילדים אחרים, גם בשל הפרעה להתנהלות של הגן. להלן דוגמה להתייחסות של אחת המשתתפות להפרעה לגן כולו: "זה מכניס לחץ בלתי רצוי למסיבה בגן. הילדים נמנעים מלהשתתף או נבוכים ואילו החוגג מתקשה לחזור לשגרת היום לאחר המסיבה". התייחסות נוספת להפרעה לכאורה הנגרמת לגן כולו ניתן למצוא בעדות הבאה: "הדבר [השתתפות ההורים ביום ההולדת] מוציא את כל הגן מהשטף הנעים והרגיל שלנו. ההורים מאוד תלושים ולא תמיד מאוד משתפים

פעולה ובעיקר זה פוגע בתחושת ה-יחד שלנו ושיתוף הפעולה של ילד היומולדת וכולם". ולדברי אחת הגננות: "[השתתפות ההורים] מבלבלת את סדר היום של הגן". אחד ממקורות הקושי הנוספים המוזכרים על ידי הגננות הוא פגיעה אפשרית בפרטיותם של ילדים אחרים בכלל ושל ילדים עם צרכים מיוחדים המשולבים בגנים בפרט. מדבריה של גננת המתמקדת בסוגיית הפרטיות של הילדים: "ההורים חשופים להתנהגויות של ילדים אחרים המשולבים בגן עם קשיים שונים ויכולים להדליף החוצה בצורה לא נכונה". מהנמקות הגננות עולה גם כי משבר קורונה יצר תקדים של התנהלות בגן ללא נוכחות ההורים והגננות גילו שקל יותר לנהל את הגנים ללא מעורבות ההורים. כפי שתיארה אחת המשתתפות: "קורונה רק הבליטה כמה הילדים יותר נינוחים, נוכחים ומשתפי פעולה ביום זה לא נוכחות הורים".

ד. היעדרותם של הורים ממסיבות יום ההולדת משרתת את ערך השוויון

חלק מהגננות התייחסו לכך שבשל שונות אפשרית בעצם הנכונות של ההורים להשתתף במסיבות ימי ההולדת ובדרך ההשקעה של ההורים בהן עלולה להיווצר אפליה. לדברי אחת הגננות: "הדבר עלול ליצור אפליה, עלול ליצור חוסר נעימות אצל שאר הילדים. בשונה ממסיבת סוף השנה למשל, שבה כל ההורים נוכחים". גננת נוספת כותבת: "יש ילדים שהוריהם לא יכולים להשתתף ביום כזה".

ה. ערעור על הנחיצות של השתתפות ההורים במסיבת יום ההולדת של ילדיהם

מניתוח ההנמקות לעמדה המתנגדת להשתתפות הורי הילדים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם, עלתה אצל חלק קטן מהגננות הטענה שנוכחות ההורים במסיבה הנערכת בגן הילדים איננה נחוצה. הנמקות אלה מייצגות תפיסה של הפרדה בין הבית לגן. לדוגמה מדברי אחת הגננות: "[השתתפות ההורים במסיבת יום ההולדת] איננה נחוצה ואף עלולה לפגוע בשמחת הילד החוגג". תגובה נוספת מסוג זה הייתה: "השתתפות הורים במסיבה אין לה ערך מוסף לילד עצמו". תגובה נוספת מסוג זה מבהירה שיש להפריד בין ציון יום ההולדת בגן לבין ציון

יום ההולדת של הילד בבית: "אני מאמינה שמסיבות עם ההורים יש לילדים בשעות אחר הצהריים ואין סיבה להזמין לגן".

ו. שיקולים ארגוניים המקשים על עריכת ימי הולדת בגן בהשתתפות הוריהם

היו גננות שהעלו שיקולים ארגוניים לוגיסטיים נגד השתתפות הורי ילדים בימי ההולדת. לדוגמה, בגן עירוני ממוצע לומדים 35 ילדים. ריבוי הילדים מחייב להשבית 35 ימי שישי מפעילות שוטפת כאשר ימי ההולדת נחגגים בנפרד לכל ילד, או כמחצית מימי השישי במקרים שבהם המסיבות נחגגות יחד. יתרה מכך, חלק מהגננות ציינו שיום שישי הוא היום החופשי שלהן פעמיים בחודש. ההורים מתקשים להגיע לחגיגות באמצע השבוע, ואלו שמצליחים להגיע מתקשים להשאיר את הילד בגן להמשיך יום הלימודים הרגיל בסיום המסיבה. חלק מהגננות טענו שהשתתפות ההורים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם בלתי אפשרית מבחינה ארגונית. אחת המשיבות לשאלון הציגה בצורה מפורטת את ההתנהלות של מסיבת יום ההולדת ומסבירה שאי אפשר לשתף את הורי הילדים:

אצלי בגן החגיגה מתחילה מתחילת היום כאשר הילד אופה ומקשט את עוגת יום ההולדת שלו, מקים תערוכה אישית שבה הוא משתף באמצעים רבים על אודותיו, מתכנן את החגיגה, ולסיום נערכת התכנסות. להורים אין פניות להיות איתנו יום שלם, הם מקבלים תיעוד של כל שלבי היום המעצים שחווה ילדם ומברכים על כך.

ז. הערכת הגננות לגבי נכונות ההורים להשתתף במסיבות יום הולדת של ילדיהם

גננות המתנגדות לעריכת ימי הולדת בגן הילדים בהשתתפות ההורים מעריכות גם שהורי הילדים אינם מתלהבים להשתתף במסיבות ימי הולדת. דוגמאות של התייחסויות מסוג זה: "ההורים עובדים וקשה להם לקחת חופשה. כמו כן, הורים רבים יתלוננו אם נזמין אותם מאחר שהם יאחרו לעבודה או יצטרכו ימי חופשה", "להורים אין פניות להיות איתנו יום שלם, הם מקבלים תיעוד של כל שלבי היום המעצים שחווה ילדם ומברכים על כך".

סיכום ודין

מטרתו של מחקר זה הייתה לחשוף את עמדת הגננות ביחס להשתתפות ההורים במסיבות יום הולדת הנערכות לילדיהם בגנים, ולהבין מה עומד מאחורי עמדה זו. מאחר שהמחקר נערך בשלהי משבר קורונה, נבדק גם הדיווח על השתתפות ההורים במסיבות יום ההולדת בגנים של המסיבות לפני משבר קורונה, כמו גם מה מתוכנן לגבי השתתפותם במסיבות יום ההולדת בשנת תשפ"ג, השנה שבה נערך הסקר.

במחקר נמצא שגננות גילו מוטיבציה גבוהה לחשוף את עמדותיהן בנושא השתתפות הורים במסיבות יום ההולדת של הילדים בגנים. מוטיבציה זו באה לידי ביטוי במילוי מהיר של השאלונים ובתגובות ספונטניות בפייסבוק, המעידות על שביעות רצון מעריכת מחקר בנושא, ומהאפשרות לחשוף עמדות הנוגעות להשתתפות הורים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם בגנים, לדוגמה: "אענה על הסקר באהבה", "מילאתי באהבה".

זאת ועוד, מממצאי המחקר עולה עדות לעמדותיהן האוטנטיות של הגננות בעיקר לנוכח העובדה שמשרד החינוך (משרד החינוך, 2018) העניק אוטונומיה מלאה לגננות להחליט אם ההורים ישתתפו במסיבות יום הולדת של ילדיהם.

במחקר זה התקבלו ממצאים ברורים וחדים: בסוף שנת 2022 רוב הגננות (70%) מצדדות בעריכת מסיבות יום הולדת בגני ילדים ללא השתתפות הורי הילדים. זאת ועוד, חלה ירידה תלולה בתכנון מסיבות יום הולדת לילדים בהשתתפות ההורים בתקופה שאחרי הסרת המגבלות שהוטלו בתקופת משבר קורונה, בהשוואה למקובל לפני משבר הבריאות העולמי (13% לעומת 45%). הסבר לירידה בתמיכה בהשתתפות ההורים במסיבות יום הולדת בעקבות משבר קורונה אפשר למצוא בהנמקה של אחת הגננות שהשתתפה במחקר לעמדתה נגד השתתפות ההורים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם:

לאחר שנים רבות שבהן הורים היו חלק בלתי נפרד ממסיבות ימי הולדת

בגן, הגיעה קורונה ומנעה השתתפות הורים במסיבות בגן. התחלתי לערוך

מסיבות ללא הורים, ואז הרגשתי בהבדל - ילד יום ההולדת הרבה יותר

נינוח, נמצא במקום הבטוח שלו (כן, גם הורים זה מקום בטוח, אך

ההתנהגות ליד הורים שונה לעיתים קרובות ומקשה על ההתנהגות של הילד במסגרת החינוכית) ולא מרגיש צורך לעמוד בציפיות המצלמה של ההורים שלו. לא מבקש את המוצץ שלו באמצע המסיבה.

למשבר קורונה, שכלל סגרים וריחוק חברתי כפוי, היו השפעות שליליות מתועדות על תפקוד הילדים (Scarpellini et al., 2021). לצד השפעות אלו נראה כי רבות מהגנות המשתתפות במחקר זה למדו שהיעדר הנוכחות הפיזית של הורי הילדים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם מיטיב עם ניהול המסיבות ועם התנהלותן. בעקבות האפשרות להשוות בין ניהול מסיבות יום הולדת בהיעדר ההורים, שנכפה על ידי מגבלות משבר קורונה, לבין ניהול ימי הולדת בהשתתפות ההורים לפני המשבר, גננות אלו סבורות שהשתתפות ההורים במסיבות מפריעה. ההפרעה עשויה להיגרם לילד עצמו שמתבייש ונוטה "להתפנק" בנוכחות הוריו, לילדים האחרים ולצוות הגן. זאת ועוד, מובע חשש מפגיעה אפשרית בפרטיות הילדים עקב חשיפה של צילומים ממסיבות יום ההולדת המועלים לרשתות החברתיות.

חשוב לציין, שברוב המקרים מדובר בדגם מסיבה מסורתי שבמסגרתו ההורים צופים בפעילות מונחית של הילדים, הכוללת שירים, ריקודים, דקלומים וברכות לילד החוגג. דגם מסורתי זה מצטייר כמעין "הצגה" שמתנהלת לפי ריטואל קבוע. וזאת בשעה שקיימים דגמי מסיבה נוספים הכוללים השתתפות פעילה של הורים וילדים בפעילויות חקר ויצירה משותפות, לרוב בקבוצות קטנות. דגמים מגוונים אלו מוזכרים בחוזר המנכ"ל של משרד החינוך (משרד החינוך, 2018) ולגננות אוטונומיה מלאה לבחור את הדגם הראוי בעיניהן. ניהול מסיבת יום הולדת מהדגם המסורתי מועד יותר מהאחרים להיות מושפע מהפרעות מצד קהל פסיבי של הורים שלא היה שותף לתכנון המסיבה.

הגננות מעלות גם הנמקות הנוגעות להיבט הארגוני של העדפתן לערוך מסיבות יום הולדת בגנים ללא נוכחות ההורים. לדוגמה, הקושי למצוא יום המתאים לכל ההורים, הכורח לערוך לעיתים את מסיבות יום ההולדת באמצע השבוע בשל יום חופשי של מנהלת הגן ביום שישי ועוד.

לצד הרוב המביע עמדה חד-משמעית נגד השתתפות ההורים במסיבות יום ההולדת בהיותה מקור להפרעה להתנהלות הגן, נשמע קול חד וברור של מיעוט הגנות הטוענות שהילד והוריו הם יחידה אחת, שיום ההולדת הוא אירוע אישי ומשפחתי וכן שנוכחות ההורים בגן עשויה להיות הזדמנות פז להיכרות טובה יותר של ההורים עם אורחות הגן וכן להעמקה בתחושת השייכות של ההורים עצמם לגן הילדים.

ממצאי המחקר הנוכחי מצביעים בבירור על ירידה בנכונות הגנות לשתף את הורי הילדים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם הנערכות בגני הילדים אחרי משבר קורונה. סוגיה שלא התבררה וראויה לבדיקה נוספת היא השאלה אם משבר קורונה הוביל גנות לשאוף לכניסה מצומצמת יותר של הורים לשטח הגן בכלל, ולא רק בהיבט של ניהול מסיבות יום הולדת (כמסתמן במחקרים של Tal, Tish & Tal, 2023; Blanch-Gelabert & Ward, 2023). במחקרים אלו נמצא שמחנכות העובדות עם פעוטות נטו לצמצם את נוכחות ההורים במסגרות החינוך שבהן עבדו אחרי משבר קורונה, במפגשים היומיומיים הכרוכים בכניסה לגן ובעזיבתו ובפרידה מההורים). לפיכך, מתעוררת השאלה אם משבר קורונה גרם לרוב הגנות לחזור ולתמוך הלכה למעשה במודל של הפרדה בכל הנוגע לקשר בין גני הילדים לבין המשפחות? כפי שאמרה אחת הגנות: "הגן הוא מרחב שפועל ללא הורים". תפיסת ההפרדה מגדירה את סביבת הבית ואת סביבת המסגרת החינוכית כסביבות נפרדות, אשר ביניהן קיים גבול ברור ובלתי חדיר (דיין, 2004; טל ובר, 2011). ההפרדה בין הבית למסגרת החינוכית מתבטאת בחלוקה ברורה של אחריות וסמכות, כך שבבית ההורים הם האחראים ובעלי הסמכות הבלעדית ובמסגרת החינוכית הילד באחריותם ובסמכותם של המחנכים בלבד.

ממצאי המחקר מאתגרים את התפיסה ששותפות ממשית וקרובה בין הורים לבין צוותי הגנים (כמוגדר ומוצג על ידי אפשטיין Epstein, 2016) היא יעד נכסף של רוב הגנות בשל התועלת לרווחה הרגשית ולהישגי הלמידה של הילדים. בחלק מהתגובות של הגנות ניכר בלבול בין הגדרה ודבקות במטרות לבין אמצעים האמורים לתרום למימושן. המטרה המוצהרת של ניהול הגן היא רווחה רגשית ויצירת תנאים של למידה משמעותית לכל הילדים (טל, 2010; Evertson & Weinstein, 2006) ומסיבות יום ההולדת הן אחד האמצעים למימוש מטרה זו.

קשה לחשוב על אירוע משמעותי יותר שמייצג מעורבות הורים לטובת הילדים מאשר השתתפותם במסיבת יום ההולדת של ילדיהם. וזאת מכיוון שמסיבת יום ההולדת מהווה מפגש בין האישי למשפחתי ולקולקטיבי, וככלות הכול, ההורים הם האנשים הקרובים ביותר לילדיהם הצעירים והחשובים ביותר בחייהם. בתמיכה בעמדה שהורים מפריעים להתנהלות מסיבות יום ההולדת, בעיקר כאשר מדובר במסיבות בדגם המסורתי, נשכחת המטרה המרכזית - הרווחה הרגשית של הילד, שנוכחות הוריו במסיבת יום הולדתו בגן עשויה לשמח אותו ולהמחיש לו הלכה למעשה את הברית בין הגן לבית, הנבנית למענו. על כן, טענתי היא שטובת הילד באמצעות שיתוף ההורים הופכת בעיני הגנות המתנגדות להשתתפות הורי הילדים במסיבה לאמצעי, ואילו התנהלות תקינה של המסיבה לפי המתווה שנקבע על ידי הגנות הופך למטרה. אם טובת הילד באמצעות שותפות בין הגן לבית היא המטרה, מתחייב לתכנן ולבצע דגמים של מסיבות יום הולדת שבהן השתתפות ההורים תורמת הן לילדים החוגגים הן לילדים האחרים בגן, ומצמצמים את אפשרויות ההפרעה להתנהלות הגן.

מניתוח ממצאי המחקר המוצג במאמר זה עולה צורך לעמוד על תפיסות הגנות כלפי מעורבות הורים בגני ילדים באמצעות בדיקת עמדותיהן הנוגעות לפרקטיקות ספציפיות, כגון עריכת מסיבות יום הולדת בגני הילדים בהשתתפות ההורים, כתוספת לבדיקה עמדה התומכת באופן כללי במעורבות הורים או בשותפות איתם. יתרה מכך, נדרש לבדוק גם את היקף היישום של פרקטיקות אלו (לדוגמה, במחקר הנוכחי נבדק שיעור השתתפות ההורים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם הלכה למעשה, לפני משבר קורונה). במחקר שנערך בפינלנד (Hakyemez-Paul, 2019) נבדקו תפיסות של גנות פניויות וטורקיות כלפי מעורבות הורים, הבאה לידי ביטוי במסגרת החינוכית וגם בבתי הילדים. נמצא פער בין עמדה מוצהרת כללית התומכת במעורבות הורים לבין היקף היישום של פרקטיקות יומיומיות, שלדעת הגנות עצמן אינן מביאות מספיק לידי ביטוי שותפות עם הורי הילדים. במחקר שממצאיו מדווחים במאמר זה, לא נכללו שאלות כלליות הנוגעות לעמדות הגנות כלפי מעורבות הורים ועל כן אין אפשרות להסיק לגבי דמיון או פערים בין העמדה הכללית של הגנות כלפי מעורבות הורים לבין עמדתן הנוגעת להשתתפות הורים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם בגן.

לסיכום, מוצע לבחון את האפשרות שעמדות הגננות ביחס להשתתפות ההורים במסיבות יום הולדת של ילדיהם בגנים הן מבחן לעמדות הגננות ביחס להשתתפות ההורים בנעשה בגן מעל ומעבר לעדכון הדדי ביחס לתפקוד הילד. לשם כך מוצע לבצע מחקרים נוספים הבודקים את עמדות הגננות כלפי השתתפות ההורים בגן בסיטואציות מגוונות. במחקר זה נמצא ביטוי לעמדה ברורה נגד השתתפות ההורים במסיבות יום הולדת של ילדיהם בגנים. ייתכן גם שעמדות התומכות בהפרדה בין הגן לבית הן העמדות האוטנטיות של רוב הגננות במשך כל השנים ומשבר קורונה העניק לצמצום השתתפות הורים בגן לגיטימציה להבעה כנה של עמדות אלו. בראשית המדינה אכן הייתה מקובלת תפיסה של הפרדה בין הבית לגן (דיין, 2004; טל ובר, 2011; קטינקא, 2003). בהמשך, עם הגברת המודעות לצורך בבניית תקשורת ושותפות עם הורי הילדים, המגמה הרווחת הייתה לעודד שותפות בין המסגרת החינוכית לבין המסגרת הביתית, בין גננות ומורים לבין ההורים (גרינבאום ופריד, 2011; עומר, 2002; שכטמן ובושריאן, 2015). ייתכן שהשיח הרווח התומך בשותפות הביא לנכונות פחותה של הבעת עמדות נגד שותפות עם ההורים באופן גלוי. בסקר של ארגון OECD משנת 2013, אשר בחן את נושא מעורבות ההורים כחלק מאורחות הלמידה וההוראה במדינות שונות, ביניהן ישראל, נקבע שאף שמנהלים ומורים מקדישים אותה כמות של זמן לקשר עם הורים (רשמי ולא רשמי) וכי הם מוסרים מידע להורים על הישגי התלמידים באותה מידה, צוותי החינוך בישראל מאפשרים לעצמם להיות פחות מושפעים על ידי משובים של ההורים וכן תהליך קבלת ההחלטות במוסדות החינוך אינו מתבסס ברובו על משובים והתייחסויות של הורים (OECD, 2014).

במחקר הנוכחי אין נתונים באשר לעמדות ההורים עצמם בנוגע לרצונם להשתתף במסיבות יום ההולדת של ילדיהם. למיטב ידיעתי הנושא לא נחקר בעבר בישראל ובעולם ולכן אין אפשרות להשוות את הנתונים לממצאים קודמים בנושא. על כן, מתוכנן מחקר המשך שמטרתו לבדוק עמדות של הורים ישראלים בנוגע לרצונם להשתתף במסיבות יום ההולדת של ילדיהם הנערכות בגני הילדים.

גננות רבות מציינות בהנמקותיהן נגד השתתפות הורים במסיבות יום הולדת את הסכמתם של ההורים, בין שבשתיקה ובין שבצורה ישירה, כאחד הנימוקים להיעדרותם ממסיבות יום ההולדת של ילדיהם. בשיח הציבורי לא נשמעים קולותיהם של ההורים בסוגיית השתתפותם במסיבות יום ההולדת של ילדיהם. קולותיהם נשמעים בסוגיות הנוגעות לימי החופשה הנהוגים במערכת החינוך שאינם מותאמים לימי החופשה של הורים עובדים (ראמ"ה, 2015). לכן מצטיירת תמונה של הסכמה של חלק גדול מהגננות, וכנראה של חלק לא מבוטל מההורים, לערוך ימי הולדת בגני ילדים ללא השתתפות ההורים. נשאלת השאלה האם סוג כזה של ציון ימי הולדת משרת בצורה הטובה ביותר את טובת הילדים הצעירים? בהקשר זה, יש מקום לעריכת מחקר נוסף הבודק את עמדות ילדי הגן בנוגע להשתתפות הוריהם במסיבות יום ההולדת שלהם בגנים.

לתפיסתי, ממצאי המחקר המתמקד בעמדת הגננות בנושא השתתפות ההורים במסיבות יום ההולדת של ילדיהם הם הזדמנות לקיים דיון כן ומעמיק ביחס לעמדות הגננות בנוגע לשיתוף אמיתי של הורים בנעשה בגני הילדים. נראה כי משבר קורונה הוביל לחשיפה של אי־נוחות שגננות רבות חשו במשך שנים בעקבות הנוכחות הפיזית של ההורים בגני הילדים. אין להוציא מכלל אפשרות שההורים אכן הפריעו להתנהלות הגן בעת השתתפותם במסיבות יום ההולדת של ילדיהם ובכלל. עם זאת, אם מאמינים בכורח לעודד מעורבות הורים ולהפוך אותם לשותפים אמיתיים לנעשה במסגרות החינוך לטובת ילדיהם, הכרחי להגדיר מחדש מערכת של הסכמות הנוגעות לדרכי השיתוף והשתתפות ההורים בנעשה בגני הילדים ולקבוע כללי התנהלות אשר יאפשרו השתתפות הורים ויפחיתו את ההפרעה להתנהלות הגן.

באשר לניהול מסיבות יום ההולדת חשוב לראות בדגם הנבחר לניהולן אמצעי ולא מטרה. מצטיירת תמונה שבדגמים השכיחים של מסיבות יום הולדת בגני הילדים, נוכחות ההורים מפריעה. ייתכן שיש לשקול מודלים חלופיים של עשייה משותפת להורים וילדים סביב ימי ההולדת של הילדים בהנחיית הגננת, שאינם בבחינת הצגה חוזרת ונשנית שכוללת שירים וריקודים וברכות הנקבעים מראש, אלא הטמעה של פעילויות משותפות להורים וילדים בתוך

העשייה החינוכית השוטפת בגן. לדוגמה, הורים שבמקרים מסוימים יהיו שותפים ללמידה של קבוצות סביב תחומי העניין של ילדיהם.

לבסוף, אציין את החשיבות של חוזר המנכ"ל שפרסם משרד החינוך בנוגע לעריכת מסיבות יום הולדת בגני ילדים (משרד החינוך, 2018). חוזר זה חשוב כיוון שהיווה תגובה הולמת למגמות של השפעה לא רצויה של קבוצות הורים אשר תרמו באמצעות כיבוד והפעלות יקרים לאי־שוויון בין הילדים. טוב שמשרד החינוך קבע שמסיבות יום הולדת ייערכו בגני ילדים לכל ילד ושהעיקרון המנחה של ניהול המסיבות הוא שוויוניות בכיבוד ובהפעלות. נראה כי טובת הילד היא זו שהנחתה את כתיבת חוזר המנכ"ל בנושא מסיבות יום הולדת בגני ילדים. נוסף על כך, חוזר המנכ"ל העניק לגננות אוטונומיה מוחלטת להחליט על דגמי מסיבות יום ההולדת ועל השתתפות הורי הילדים במסיבות. בכך משרד החינוך העצים את הגננות. מתן אוטונומיה לגננות להחליט על השתתפות הורים במסיבות אפשר גם חשיפה של עמדות אותנטיות של הגננות בנושא ואפשר את הדיון בהן. את הדיון הזה יש לקיים במסגרת מפגשי פיקוח, בקורסי ההכשרה ובלימודי תואר שני שבהם משתתפות הגננות, וגם בהשתלמויות, שהן חלק מההתפתחות המקצועית שלהן.

רשימת מקורות

גרינבאום, ז"צ ופריד, ד' (עורכים). (2011). קשרי משפחה – מסגרת חינוך בגיל הרך (גן-ג'), תמונת מצב והמלצות. היוזמה למחקר יישומי בחינוך, האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים.

דטל, ל' (2021.4.26). המגבלה הוסרה: הורים יורשו להיכנס לבתי הספר ולגני הילדים. דה

מרקר <https://katzr.net/6e2e8d>

דיין, י' (2004). זה תיק מאוד כבד - שבע גננות מספרות על הקשר עם ההורים. הד הגן, 68(4), 19-4.

טל, ק' (2010) ניהול מוסרי של כיתה. היועץ החינוכי, ט"ז, 152-175.

<https://katzr.net/0beddb>

טל, ק' ובר, ת' (2011). יחסי משפחה-מערכת החינוך מנקודת מבט היסטורית. בתוך ז"צ גרינבאום וד' פריד (עורכים), קשרי משפחה – מסגרת חינוך בגיל הרך (גן-ג): תמונת מצב והמלצות הוועדה לנושא קשרי משפחה – מסגרת חינוך בגיל הרך (גן-ג) וזיקתם להתפתחות הילד ולהצלחתו במערכת החינוך (עמ' 171–174). האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים.

משרד החינוך. (2018). יום הולדת בגן הילדים: המלצות חינוכיות. אגף לחינוך קדם-יסודי,

<https://did.li/5Awaa> המינהל הפדגוגי

משרד החינוך. (מרס, 2021). אורחות החיים בגני ילדים בתקופת הקורונה.

https://www.oref.org.il/SIP_STORAGE/FILES/6/7276.pdf

עומר, ח' (2002). הורים ומורים: הברית ההכרחית. פנים: כתב עת לתרבות, חברה וחינוך, 19, 26–35.

פריש, י' (2012). הגננת - כמנהלת גן וכמנהיגה חינוכית. שאנן המכללה האקדמית הדתית לחינוך.

קטינקא, ת' (2003). אימהות מייסדות. הד הגן, ס"ח(א), 34–39.

ראמ"ה. (2015). עמדות הורים כלפי מערכת החינוך - שנת תשע"ד.

https://meyda.education.gov.il/files/Rama/Seker_Horim_2014_Report_Final_e_d1.pdf

שכטמן, צ' ובושריאן, ע' (2015). בין הורים למורים בחינוך העל-יסודי: תמונת מצב והמלצות.

היזומה למחקר יישומי בחינוך, האקדמיה הישראלית למדעים.

<https://did.li/IMYNf>

שפרלינג, ד' (2019). על חגיגות יום הולדת בגן. פורטל מס"ע. מכון מופ"ת.

<https://did.li/CXqrl>

- Addi-Raccah, A., & Einhorn R. (2009). School governance and teachers' attitudes to parents' involvement in schools. *Teaching and Teacher Education*, 25(6), 805–813.
- Blanch-Gelabert, S., & Ward, U. (2023). Perceptions of parents and educators of toddlers on their relationships during and after Covid-19 in five countries-the case of Spain and U.K. *EECERA (European Early Childhood Education Research Association) 31st Conference, Lisbon, Portugal*.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology*, 22(6), 723–742. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.22.6.723>
- Bronfenbrenner U., & Morris P. A. (2006). The bioecological model of human development. In R. M. Lerner & W. Damon (Eds.), *Theoretical models of human development – Vol. I of the Handbook of Child Psychology* (5th ed) (pp. 793–828). John Wiley & Sons.
- Christenson, S., & Reschly, A. (Eds.) (2010). *Handbook of school-family partnership*. Routledge, Taylor and Francis.
- Epstein, J. L. (2016). *School, family and community partnerships: Preparing educators and improving schools*. Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780429493133>
- Everston, C. M., & Weinstein, C. S. (2006). *Handbook of classroom management - Research practice and contemporary issues*. Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

- Hakyemez-Paul, S. (2019). *Parental involvement in early childhood education: Turkish and Finnish context*. University of Turku, Faculty of Education. Annales Universitatis Turkuensis, Turku.
- <https://core.ac.uk/download/pdf/225776694.pdf>
- Heland-Kurzak, K., & Visnjic-Jevtic, A. (2023). Perceptions of parents and educators of toddlers on their relationships during and after Covid-19 in five countries - The case of Poland and Croatia. *EECERA (European Early Childhood Education Research Association) 31st Conference*, Lisbon, Portugal.
- Mose, T. R. (2016). The birthday party: A hyper-playdate. In T. R. Mose (Ed.), *Playdate: Parents, children and the new expectations of play* (pp. 128-144). New York University Press.
- <https://doi.org/10.18574/nyu/9780814760512.003.0006>
- OECD. (2014). *A Teachers' Guide to TALIS 2013: Teaching and Learning International Survey*. TALIS, OECD Publishing.
- <https://doi.org/10.1787/9789264216075-en>
- Scarpellini, F., Segre, G., Cartabia, M. et al. (2021). Distance learning in Italian primary and middle school children during the COVID-19 pandemic: A national survey. *BMC Public Health*, 21, 1035.
- <https://doi.org/10.1186/s12889-021-11026-x>
- Tal, C. (2016). *Moral classroom management in early childhood education*. Nova Science Books.

- Tal, P., Tish, S., & Tal, C. (2023). Perceptions of parents and educators of toddlers on their relationships during and after Covid-19 in five countries: The case of Israel. *EECERA (European Early Childhood Education Research Association) 31st Conference*, Lisbon, Portugal.
- Weil, S. (1986). The language and ritual of socialisation: Birthday parties in a kindergarten context. *Man*, 21(2), 329–341.
<https://doi.org/10.2307/2803163>
- Wilder, S. (2013). Effects of parental involvement on academic achievement: A meta-synthesis. *Educational Review*, 66(3), 1-21.